

Nr 93.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående pensioner åt vissa personer; given Stockholms slott den 14 mars 1924.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen under punkterna 1:o—4:o hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

David Pettersson.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 14 mars 1924.

Närvarande:

Statsministern TRYGGER, ministern för utrikes ärendena friherre MARKS VON WÜRTEMBERG, statsråden MALM, EKEBERG, BESKOW, MALMROTH, HASSELROT, STRIDSBERG, LÜBECK, CLASON, WOHLIN, PETTERSSON.

Departementschefen, statsrådet Pettersson anför:

1:o.

Då jag den 2 januari 1924 för Kungl. Maj:t anmälde anslagsbehovet för budgetåret 1924—1925 till lantbruksrepresentationen i utlandet tillstyrkte jag, såsom framgår av punkt 85 i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition, att lantbrukskonsulentbefattningen i Berlin skulle från och med ingången av nämnda budgetår tillsvidare utbytas mot en dylik befattning med Estland, Lettland, Littauen och Polen såsom verksamhetsområde. Kungl. Maj:ts till riksdagen avlåtna framställning i ämnet avfattades ock i enlighet med mitt förslag. Jag framhöll vidare i detta sam-

[1.]
*Pension åt
lantbruks-
konsulent:n
i Berlin
M. F. H.
Langenheim.*

Kungl. Maj:ts proposition Nr 93.

manhang, att det, särskilt i betraktande av de med den nya befattningen förbundna speciella förhållandena, icke torde kunna ifrågakomma att till densamma överflytta den nuvarande innehavaren av befattningen i Berlin, som under 1923 uppnått 60 års ålder, samt att det vid sådant förhållande syntes vara med billighet överensstämmande, att denne konsulent, som från och med 1912 uppehållit befattningen i fråga, tillerkändes någon pension; och förklarade jag mig hava för avsikt att i samband med andra pensionsfrågor föreslå framställning till riksdagen i sådant syfte.

I anslutning till min sålunda uttalade uppfattning anmodade jag sedermera lantbruksstyrelsen att inkomma med den utredning, som erfordrades för avlåtande till riksdagen av proposition i ämnet. Med anledning härav har nu *lantbruksstyrelsen* i skrivelse den 1 februari 1924 anfört följande

Lantbrukskonsulentbefattningen i Berlin hade under en följd av år uppehållits med anslag, som av riksdagen årligen anvisats. Befattningen vore således icke uppförd å ordinarie stat och i följd härav icke förenad med rätt till pension.

Befattningen hade alltsedan början av 1912 på förordnande, som årligen förnyats, innehafts av Maximilian Fredrik Herman Langenheim, född 1863 i Ingelstorps församling av Kristianstads län, vilken städse fullgjort sina tjänsteåligganden med samvetsgrannhet och nit.

Det med befattningen förenade arvodet, som till en början utgjorde 7,000 kronor, hade sedan flera år tillbaka utgått med 9,000 kronor förutom dyrtidstillägg.

Därest ifrågavarande befattning indroges och Langenheim icke på annat sätt bereddes inkomster av statsmedel, torde billigheten kräva, att någon pension bleve honom tillerkänd. Med hänsyn till tjänstgöringens art samt med befattningen förenade avlöningsvillkor syntes förevarande konsulentbefattning närmast vara att jämställa med statskonsulentbefattning. Statskonsulents avlöningsförmåner, vilka senast reglerats 1918, utginge — oavsett dyrtidstillägg — i form av lön och tjänstgöringspenningar till belopp av sammanlagt 5,800 kronor för år jämte tillfällig löneförbättring med 1,000 kronor, varav respektive 400 kronor och 100 kronor beräknades såsom ortstillägg. Statskonsulents pension vore bestämd till 4,600 kronor vid sextiofem levnads- och tjugufem tjänstår. Statskonsulent skulle, därest han i likhet med Langenheim tjänstgjort vid sin befattning uti tolv år, enligt bestämmelserna i gällande pensionslag i pension erhålla ¹²/₂₅ av sistnämnda belopp eller, efter vederbörlig avjämning uppåt, 2,210 kronor. Hade Langenheim fått kvarstå vid sin tjänst intill en ålder av 65 år, skulle hans pension enligt nyssnämnda beräkningsgrund uppgått till 2,944 kronor. Då Langenheims arvode avsevärt överstigit statskonsulents avlöningsförmåner och han utan eget förvållande genom den ifrågasatta indragningen av omförmälda befattning syntes komma att gå miste om det med tjänsten förenade arvode samt härtill komme, att på grund av Langenheims ålder vissa svårigheter torde möta för honom att erhålla annan lönande sysselsättning, syntes billigheten kräva, att Langenheim tillerkändes pension till samma belopp, varav han utan vidare torde få anses hava kommit i åtnjutande, därest han kvarstått vid sin befattning intill uppnådda 65 års ålder eller, efter avrundning uppåt, 3,000 kronor, att utgå från och med den 1 juli 1924, då han torde komma att frånträda ifrågavarande förordnande.

På grund av vad sålunda anförts har lantbruksstyrelsen hemställt om åtgärders vidtagande för, att — under förutsättning att lantbrukskonsulentbefattningen i Berlin indrages med utgången av budgetåret 1923—1924 — lantbrukskonsulenten Langenheim må från och med den 1 juli 1924 årligen under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära pension av 3,000 kronor.

Statskontoret har i utlåtande i ärendet den 8 februari 1924 anført, att därest lantbrukskonsulentbefattningen i Berlin indroges med utgången av juni månad innevarande år, det torde få anses billigt, att Langenheim, vilken vore 60 år gammal och därför icke lämpligen torde kunna förflyttas till dylik tjänst å annan ort, icke lämnades utan ersättning i form av pension efter 12 års väl vitsordad tjänstgöring. På grund härav och då statskontoret under föreliggande förhållanden icke funnit anledning till erinran mot det av lantbruksstyrelsen föreslagna pensionsbeloppet 3,000 kronor, har statskontoret tillstyrkt bifall till nämnda styrelses framställning.

Av skäl som, på sätt av ovanstående framgår, redan tidigare för Kungl. Maj:t av mig andragits anser jag framställning böra göras hos riksdagen om beredande av pension åt Langenheim för det fall att ifrågavarande befattning kommer att den 1 instundande juli indragas. *Departements-
chefen.*

Mot det av myndigheterna förordade pensionsbeloppet har jag icke något att erinra.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att — under förutsättning att lantbrukskonsulentbefattningen i Berlin från och med den 1 juli 1924 indrages — lantbrukskonsulenten Maximilian Fredrik Herman Langenheim må från och med samma dag under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten åtnjuta en pension av 3,000 kronor årligen.

2:o.

I framställning till Kungl. Maj:t den 22 januari 1924 har dåvarande distriktslantmätaren i Gotlands norra distrikt, f. d. majoren i armén Gustaf Albert Köhler — under erinran att Kungl. Maj:t den 15 december 1922 medgivit, att med hans avgång från distriktslantmätartjänsten finge anstå tillsvidare under ett år, räknat från den 15 februari 1923, vilken dag han uppnått en ålder av 65 år — anhållit, att han, som jämlikt beslut av statskontoret ägde att efter avgång från distriktslantmätartjänsten årligen, så länge han från arméns pensionskassa åtnjöte pension av 2,720 kronor, av det honom såsom distriktslantmätare tillkommande pensionsbeloppet 4,500 kronor uppbära allenast 1,780 kronor, måtte tillerkännas en fyllnadspension, motsvarande en tredjedel av förenämnda belopp 2,720 kronor.

[2.]
*Tilläggs-
pension åt
f. d. distrikts-
lantmätaren
G. A. Köhler.*

Lantmäteristyrelsen har över framställningen avgivit infortrat utlåtande den 28 januari 1924 och däri anført, att ett bifall till ansökningen visserligen syntes strida mot stadgandet i 16 § 3 mom. av lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension den 11 oktober 1907 (nr 85 s. 1), men att styrelsen funne ansökningen behjärtansvärd, så mycket hellre som sökanden under sin långa tjänstetid haft att erlægga pensionsavgifter både såsom militär och lantmätare.

Statskontoret har i remissutlåtande den 6 februari 1924 anført följande.

Då sökanden visat sig uppfylla de i den civila pensionslagen fastställda villkor för erhållande av hel pension, hade han genom statskontorets beslut den 10 januari 1924 förklarats berättigad att från och med månaden näst efter den, vari avgång från tjänsten komme att äga rum, under sin återstående livstid åtnjuta pension å 4,500 kronor. Emellertid vore sökanden i egenskap av f. d. officer å stat berättigad att från arméns pensionskassa åtnjuta pension jämte fyllnadspension till sammanlagt belopp av 2,720 kronor, vilken förmån komme att utgå oavkortad efter det sökanden avgått från distriktslantmätartjänsten; och på grund härav måste den civila pensionen reduceras enligt bestämmelsen i 16 § 3 mom. av förenämnda lag till en tredjedel, dock med iakttagande att densamma jämte den militära pensionen icke understege civilpensionens belopp eller 4,500 kronor. Därest det i stället för en civilpension och en militärpension gällt förening av två pensioner, som båda bestämts enligt den civila pensionslagen, skulle sammanlagda pensionsbeloppet icke understigit vad som motsvarat hela den större pensionen och en tredjedel av den mindre enligt regeln, att vederbörande i sådant fall alltid av pensionsbeloppet finge behålla vad som beräknades motsvara av honom själv erlagda avgifter för egen pensionering (16 § 2 mom.). I nu förevarande fall, där undantagsvis en större civilpension förenades på en hand med en lägre militärpension, bleve följden av den givna reduceringsföreskriften, att vederbörande ginge miste om ett belopp, motsvarande hela den lägre pensionen. I dylika fall hade riksdagen på Kungl. Maj:ts förslag beviljat pensionsfyllnad till sådant belopp, att detsamma jämte de författningens enligt utgående pensionsbeloppen ungefär motsvarade den större pensionen jämte en tredjedel av den mindre.

Den pension, som enligt ovanberörda grunder skulle tillkomma sökanden, vore 4,500 kronor såsom pension å hans civila tjänst jämte en tredjedel av pensionen för hans militära befattning, 2,720 kronor, eller sålunda 5,406 kronor 66 öre. Då han förklarats berättigad uppbära pension med (1,780 + 2,720 =) 4,500 kronor, skulle tilläggs pensionen för honom utgöra 906 kronor 66 öre, avrundat till 900 kronor.

Med stöd av det anförda har statskontoret hemställt om åtgärders vidtagande för att sökanden måtte från och med månaden näst efter den, vari avsked från distriktslantmätartjänsten ägt rum, under sin återstående livstid uppbära pension från allmänna indragningsstaten till belopp av 900 kronor årligen.

*Departements-
chefen.*

Såsom statskontoret erinrat har efter framställning av Kungl. Maj:t (se prop. nr 117 och 120 till 1914 års senare riksdag) riksdagen förut i fall, där en större civilpension förenats med en mindre pension för statstjänst,

å vilken lagen angående civila tjänstnehavares rätt till pension icke är tillämplig, beviljat vederbörande en särskild tilläggspension å allmänna indragningsstaten till sådant belopp, att densamma jämte de författningsenligt utgående pensionsbeloppen motsvarat den större pensionen jämte en tredjedel av den mindre. Under återopande härav och då det synes mig vara med billighet överensstämmande, att sökanden beredes enahanda för mån, tillstyrker jag bifall till föreliggande framställning på sätt den av statskontoret förordats.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att f. d. distriktslantmätaren i Gotlands norra distrikt, f. d. majoren i armén Gustaf Albert Köhler må från och med den 1 mars 1924 under sin återstående livstid, med bibehållande av honom tillerkänd pension från arméns pensionskassa jämte fyllnadspension, tillhoppa 2,720 kronor, samt utöver honom därjämte tillkommande pension å 1,780 kronor såsom distriktslantmätare, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension till belopp av 900 kronor.

3:o.

På framställning av chefen för Flyinge hingstdepå och stuteri samt t. f. chefen för Strömsholms hingstdepå har *stuteriöverstyrelsen* i skrivelse till Kungl. Maj:t den 14 februari 1924 hemställt, att en var av stallbetjänten vid Flyinge hingstdepå och stuteri Nils Persson Tornberg och nattvakten därstädes Anders Eriksson samt stallbetjänten vid Strömsholms hingstdepå Gustaf Georg Gustafsson måtte från och med månaden näst efter den, då befattningen frånträddes, från allmänna indragningsstaten beredas årlig pension till belopp av 700 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas bland annat, att samtliga ifrågasvarande befattningshavare äro födda 1859, att Tornberg och Eriksson varit anställda vid Flyinge hingstdepå, den förre sedan den 1 november 1884 och den senare från den 1 november 1909, samt att Gustafsson innehaft sin nuvarande befattning vid Strömsholms hingstdepå sedan den 1 april 1884. Befattningshavarna hava, enligt vad vederbörande depåchefer intygat, plikt-troget och samvetsgrant skött sina åligganden samt städse ådagalagt ett hedrande uppförande, men äro nu i följd av ålder och sjuklighet mindre väl lämpade att på ett tillfredsställande sätt handhava sina befattningar. Enligt företedda läkarbetyg lider Tornberg av ljumsktarmbräck, Eriksson av åderförkalkning och Gustafsson av emfysem samt kronisk hjärtinflammation och muskelreumatism.

Enligt av Kungl Maj:t den 3 februari 1911 fastställda avlöningsstater för betjäningen vid Strömsholms och Flyinge hingstdepåer ävensom sedermera

[3.]

Pensioner åt stallbetjänten vid Flyinge hingstdepå och stuteri N. P. Tornberg, nattvakten därstädes A. Eriksson samt stallbetjänten vid Strömsholms hingstdepå G. G. Gustafsson.

meddelade bestämmelser om tillfällig löneförbättring åtnjuter ifrågavarande personal för närvarande följande kontanta avlöningsförmåner för år, nämligen:

stallbetjänt i 3:dje löneklassen: lön 850 kronor, städja 5 kronor och tillfällig löneförbättring 212 kronor 50 öre eller sammanlagt 1,067 kronor 50 öre; samt

nattvakt: lön 800 kronor, städja 5 kronor och tillfällig löneförbättring 200 kronor eller sammanlagt 1,005 kronor.

Härtill kommer dyrtidstillägg, efter de för befattningshavare vid oreglerade verk gällande grunder, ävensom fri bostad med planteringsland samt bränsle och beklädnad enligt särskilt meddelade bestämmelser.

Stallbetjäningen vid statens hingstdepåer och stuteri är för närvarande icke tillerkänd rätt till pension från statsverket. I särskilda fall, då befattningshavare inom denna kategori av ålder eller sjuklighet blivit oförmögen att sköta sin tjänst, har emellertid riksdagen på framställning av Kungl. Maj:ts beviljat sådan befattningshavare pension från allmänna indragningsstaten (se X H. T. 1918 sid. 115 och 117; R. skr. 1918 nr 17 A).

Vad angår storleken av den pension, en var av ifrågavarande befattningshavare bör beredas, har stuteriöverstyrelsen ansett pensionsbeloppen böra i huvudsaklig överensstämmelse med de föreskrifter, som gälla om pension för ordinarie befattningshavare i statens tjänst, bestämmas till två tredjedelar av de vid tiden för avskedet utgående kontanta avlöningsförmånerna, i nu förevarande fall dock utan inbegripande av den årliga städjan, 5 kronor. Pensionsbeloppen skulle följaktligen utgöra för Tornberg och Gustafsson ($\frac{2}{3} \times 1,062:50 =$) 708 kronor 33 öre samt för Eriksson ($\frac{2}{3} \times 1,000 =$) 666 kronor 67 öre. Pensionerna borde dock enligt styrelsen förmenande lämpligen bestämmas till 700 kronor för en var av befattningshavarna ifråga.

Statskontoret har i ärendet avgivit infordrat utlåtande den 25 februari 1924 och däri anfört följande.

Statskontoret finge erinra om, att 1918 års riksdag beviljat pension med 500 kronor till envar av fem stallbetjänter vid Strömsholms hingstdepå, av vilka två kunde räkna en tjänstetid av 53 år, två 52 år och en 46 år. Över den av stuteriöverstyrelsen gjorda framställningen om beredande av pension åt berörda stallbetjänter avgav statskontoret utlåtande den 6 november 1917 och framhöll därvid, att då ifrågasatta pensioner icke borde bestämmas till högre belopp än det av 1917 års riksdag i liknande fall beviljade eller 400 kronor. Det av statskontoret åberopade fallet avsåg pension åt stallbetjänten vid Flyinge hingstdepå H. M. Lundberg, vilken under 30 år tjänstgjort vid hingstdepån. Vid föredragning i statsrådet den 21 december 1917 av ovan angivna framställning förklarade sig departementsefven anse, att pensionsbeloppen med hänsyn till ifrågavarande stallbetjänters ovanligt långa tjänstetid kunde sättas något högre än de för med dem likställda befattningshavare eljest vanliga och alltså bestämmas till 500 kronor (X H. T. sid. 115). Vidare beviljade 1918 års riksdag (X H. T. sid. 117) pension med 400 kronor åt stallbetjänten vid Flyinge hingstdepå N. Andersson, vilken kunde räkna en tjänstetid av 39 år. Att pensionsbeloppet för honom trots hans långa tjänstetid sattes så pass lågt, syntes hava orsakats av att Andersson, om han ock

var oförmögen att uppehålla sin tjänst vid depån, likväl ansågs i stånd att fortfarande utföra lättare sysslor, genom vilka han kunde bereda sig någon arbetsförtjänst.

Samtliga nu ifrågakvarande befattningshavare vore födda under 1859 och uppnådde sålunda under innevarande år en levnadsålder av 65 år. Stallbetjänten Tornberg och nattvakten Eriksson vore visserligen icke för närvarande odugliga till arbete, men torde, såsom i handlingarna bilagda läkarbetyg utvisade, den tid snart vara att emotse, då de ej längre kunde fullgöra dem åvilande arbetsuppgifter. Det ville då synas vara med billighet överensstämmande, att åtgärder vidtoges för att vid avsked bereda dem något årligt understöd av statsmedel. Vad storleken av dylika understöd beträffade funne statskontoret att, då de uppnått jämförelsevis hög ålder, hänsyn ej borde tagas till, huruvida de vid avsked vore i stånd att utföra lättare sysslor. Envar av stallbetjänterna Gustafsson och Tornberg torde vid avsked kunna räkna en tjänstetid av 40 år och syntes på grund härav böra komma i åtnjutande av årligt understöd med 500 kronor. Nattvakten Eriksson hade däremot den 1 november 1924 varit i statens tjänst under endast 15 år, och torde i anledning härav pension för honom ej böra utgå med högre belopp än 350 kronor.

I likhet med stuteriöverstyrelsen och statskontoret anser jag giltiga skäl förefinnas för beviljande av pensioner åt ifrågakvarande stallbetjänter och nattvakt. Vad angår pensionernas belopp ansluter jag mig till vad statskontoret föreslagit. Utöver själva pensionen bör utgå pensionstillägg enligt de i kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 360) angående pensionstillägg åt vissa f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer stadgade grunder, d. v. s. i förevarande fall med 180 kronor, varjämte i fråga om dyrtidstillägg föreskriften i § 4 i kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 266) med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer — med de ändringar däri, som av innevarande riksdag må bliva beslutade — böra lända till efterrättelse.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att en var av stallbetjänten vid Flyinge hingstdepå och stuteri Nils Persson Tornberg och nattvakten därstädes Anders Eriksson samt stallbetjänten vid Strömsholms hingstdepå Gustaf Georg Gustafsson må från och med månaden näst efter den, varunder han frånträder sin ifrågakvarande befattning, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten åtnjuta pension med följande belopp för år räknat, nämligen Tornberg och Gustafsson vardera 500 kronor och Eriksson 350 kronor.

*Departements-
chefen.*

4:o.

[4.] Hos Kungl. Maj:t har *styrelsen för lantbruksinstitutet vid Ultuna* i skrivelse den 25 januari 1924 gjort framställning om beredande åt arbetaren vid Ultuna egendom Lars Jonsson av en årlig pension å 500 kronor att utgå av allmänna medel.

*Pension åt
arbetaren vid
Ultuna egen-
dom L.
Jonsson.*

Av handlingarna i ärendet inhämtas, bland annat, att Jonsson, som är född den 7 oktober 1851 och således uppnått en ålder av 72 år, under mer än 28 år med mycket gott vitsord varit anställd såsom arbetare vid Ultuna egendom, huvudsakligen såsom får- och svinskötare. Hans arbetsförmåga är, enligt företett läkarbetyg, numera i mycket hög grad nedsatt. Jonssons löneförmåner, som i medeltal för åren 1919—1923 — oavsett dyrtidstillägg för 1919 — utgjort 1,314 kronor, uppgingo 1923 till 979 kronor 28 öre, varav 500 kronor i penningar och återstoden i form av naturaförmåner.

Lantbruksstyrelsen har i remissutlåtande den 15 februari 1924 anfört, att då riksdagen tidigare vid upprepade tillfällen bifallit framställningar om pension av statsmedel åt befattningshavare, varom här vore fråga, det syntes lantbruksstyrelsen billigt, att pension jämväl beredd Jonsson, sedan han på grund av hög ålder och sjuklighet blivit oförmögen att i nämnvärd grad genom arbete förvärva sitt uppehälle. Med hänsyn till Jonssons ålder och tjänstår ävensom åtnjutna löneförmåner ville lantbruksstyrelsen föreslå, att hans pension bestämdes till 400 kronor för år, att utgå från och med månaden näst efter den, varunder han frånträdde sin anställning vid Ultuna egendom, dock tidigast från och med den 1 januari 1924.

Statskontoret har i infortrat utlåtande i ärendet den 25 februari 1924 — under erinran att 1922 års riksdag (se prop. nr 54 p. 4; R. skr. nr 302 p. 46) medgivit, att till förre snickaren vid Alnarps egendom M. Sjöström finge utgå årlig pension med 400 kronor — tillstyrkt åtgärdens vidtagande i enlighet med lantbruksstyrelsens förslag.

*Departements-
chefen.*

Jag instämmer med lantbruksstyrelsen och statskontoret samt hemställer förty, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att arbetaren Lars Jonsson må från och med månaden näst efter den, varunder han lämnar sin anställning vid Ultuna egendom, dock tidigast från och med den 1 januari 1924, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten åtnjuta en pension av 400 kronor årligen.

Statsrådets övriga ledamöter instämma i vad departementschefen hemställt uti de under 1:o—4:o här ovan antecknade ärenden. Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten behagar härtill lämna bifall samt förordnar, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Allan Tigerschiöld.